

Висновки і пропозиції. Інституціональні аспекти інноваційної діяльності в економіці України характеризують існуючу модель розвитку ринкового механізму як інституційно неефективну. Така неефективність полягає у консервуванні інститутів минулої української дійсності на кшталт невизнання землі капіталом, незавершеності інституціоналізації приватної власності до ринкових умов, що у свою чергу стримує капіталізацію знань, справляє демотивуючий вплив на учасників інноваційного процесу, продукуючи кризові явища. Особливо це стосується аграрної сфери як найбільш консервативного сегменту економіки. Дослідження і практичні умови показують, що інституціональна система економіки в Україні є незбалансованою, що проявляється як на рівні базисних (власність, влада, управління, праця), так і похідних інститутів (ціна, конкуренція, підприємництво, регулювання). Проблеми економіки доповнюються проблемами адаптації суспільних і недорформованістю правових інститутів, що разом зі станом науки, освіти, деградацією продуктивних та виробничих відносин роблять інноваційну модель постіндустріального типу поки що недосяжною для України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Мамедов О.Ю. Тайна инновационной экономики – в ее инновационной организации! //О.Ю. Мамедов / Экономический вестник Ростовского государственного университета, 2009. –Т.7, №2. – с. 5-8.
2. Саблук П. Т. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект : монографія / П. Т Саблук. ; ННЦ Ін-т аграр. економіки. - К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – С. 140-155:
3. Попов Є.В. Институциональный анализ процессов производства новых знаний [Электронный ресурс] / Є.В.Попов, М.В.Власов – Режим доступу: <http://www.ecsocman.edu.ru>
4. Шпикуляк О.Г. Інституціональне забезпечення розвитку та регулювання аграрного ринку: аналітична оцінка / О.Г. Шпикуляк. – Економіка АПК, 2010, №4. – С. 150-157.

УДК 338.5

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Латкіна С.А. – старший викладач, Херсонський НТУ
Михайленко Н.О. – старший викладач, Херсонський НТУ

Постановка проблеми. Тема трансфертного ціноутворення стає актуальною з розвитком холдингових структур (окремі підрозділи всередині однієї компанії), які надають один одному послуги, передають продукцію, товари не за собівартістю, а за трансфертними цінами.

Побудова дієвої системи державного регулювання трансфертного ціноутворення в Україні передбачає запровадження правил визначення цін для цілей оподаткування у зовнішньоекономічних операціях з пов'язаними особами. Доцільність запровадження таких правил та контролю за їх дотриманням визначається розповсюдженням досвіду штучного створення фінансових потоків між підприємствами, які входять до складу однієї транснаціональної корпорації (ТНК) або промислово-фінансової групи (ПФГ) та розташовані у різних країнах. Існуючі інструменти трансфертного ціноутворення дозволяють ТНК та ПФГ виводити фінансові ресурси за межі вітчизняної економіки та нагромаджувати їх у економіках інших країн відповідно до стратегій цих корпорацій і бізнес-груп та оптимізувати їх податкові зобов'язання. Як наслідок, це призводить до втрат фінансового потенціалу національної економіки та негативно впливає на обсяги бюджетних надходжень в Україні.

Стан вивчення проблеми. Дослідження проблеми трансфертного ціноутворення знаходить відображення в наукових працях багатьох економістів, серед яких Т.Тищук, О.Іванов, А. Стеблевський, Н. Богацька, О. Малогулко, О.Клименко та ін. Але, незважаючи на це, недостатньо реалізовані аспекти практичного застосування та адаптації рекомендацій щодо функціонування трансфертного ціноутворення на вітчизняних підприємствах.

Завдання і методика досліджень. Відповідно до мети дослідження завдання полягає в аналізі ефективності державного регулювання трансфертного ціноутворення в Україні. Методичним та практичним підґрунтям дослідження є наукові праці з питань управління трансфертним ціноутворенням. В ході дослідження були використані методи порівняльного, економічного аналізу та синтезу, економічно-статистичного, аналітичного, сполучення логічного та історичного – для визначення перспектив, проблем і пріоритетних шляхів розвитку державного регулювання трансфертного ціноутворення.

Інформаційною базою дослідження стали матеріали й документи державних законодавчих органів України, Податковий Кодекс України, статистичні збірники, річні звіти підприємств, дані аналітичних звітів діяльності підприємств, наукові статті й публікації вітчизняних та зарубіжних авторів, а також ресурси інтерактивної мережі Internet.

Результати досліджень. Завданням врегулювання трансфертного ціноутворення в Україні є захист податкової бази, з уникненням при цьому підстав для подвійного оподаткування та невизначеностей, які можуть перешкоджати прямим іноземним інвестиціям та розвитку зовнішньої торгівлі. Президент України 31 липня підписав Закон 408-VII "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення" (законопроект № 2515). Законом визначено трансфертне ціноутворення як правило податкового законодавства, згідно з якими рівень цін, які використовуються в операціях з поставки товарів, робіт чи послуг між пов'язаними особами, має відповідати рівню звичайних цін. Питання трансфертного ціноутворення можуть виникати як у зовнішньоекономічних, так і у внутрішніх операціях.

Досліджуючи трансфертне ціноутворення, тобто процес визначення ціни реалізації товарів під час здійснення контрольованих операцій, доцільно звернути увагу на визначення поняття – контрольовані операції. Законом визначе-

но, що контрольованими операціями визначено господарські операції з придбання (продажу) товарів (робіт, послуг) за участю:

- а) резидентів з нерезидентами – пов'язаними особами;
- б) резидентів з іншими резидентами – пов'язаними особами;
- в) нерезидента, зареєстрованого в державі (на території), у якій ставка податку на прибуток (корпоративний податок) на 5 і більше відсоткових пунктів нижча, ніж в Україні, або який сплачує податок на прибуток (корпоративний податок) заставкою на 5 і більше відсоткових пунктів нижче, ніж в Україні.

Перелік таких держав (територій) затверджуватиметься Кабінетом Міністрів України та щороку публікуватиметься Міністерством доходів і зборів (далі – Міндоходів) із зазначенням ставок податку на прибуток, але зрозуміло, що ініціатива з його розробки виходить від податківців. Тому необхідно вести розрахунки обґрунтовані, прозорі і зрозумілі для всіх учасників бізнесу. Відтепер суб'єктам господарювання, які застосовують трансфертне ціноутворення доведеться подавати звіт про контрольовані операції, як вимагає пп. 39.4.1. Податкового кодексу України. Для всіх зазначених категорій учасників операцій контрольованими будуть такі, у яких їх загальна сума дорівнює або перевищує 50 млн. грн. (без урахування податку на додану вартість) за відповідний календарний рік. Значний обсяг контрольованих операцій призведе до надходження до контролюючих органів достатньо великого потоку інформації. Цілком можливо, що деякі структурні підрозділи Міндоходів не зможуть оперативного обробити такий обсяг отриманих даних.

Для суб'єктів господарювання і податківців істотно збільшиться документообіг і навантаження через введення нового виду податкового контролю. Запровадження нових стандартів ведення документації та правил визначення цін потребуватимуть від платників податків часу для підготовки кваліфікованих кадрів, моніторингу трансфертних цін, програмного забезпечення для оптимізації роботи, зміни адміністративних процесів підприємства та документообігу. Крім того, надаються додаткові преференції окремо визначеним галузям, Міндоходів впливатиме на внутрішнє та зовнішнє ціноутворення, межі податкового моніторингу і контролю не виправдано розширюються, що призведе до їх неефективності та зайвих адміністративних витрат. Також під трансфертне ціноутворення підпадають внутрішні господарські операції.

Оскільки запровадження правил трансфертного ціноутворення передбачає збільшення навантаження на суб'єкти господарювання для ведення відповідної документації, доцільно, щоб такі правила узгоджувалися з існуючими стандартами країн, з якими пов'язані стратегічні інтереси України у сфері інвестицій. У протилежному випадку, це потребуватиме додаткових зусиль з боку іноземних інвесторів щодо ведення зазначеної документації для українських підприємств, що негативно впливатиме на стан бізнес-клімату в Україні. Необхідність контролю за трансфертним ціноутворенням пов'язане з прискоренням євроінтеграції України, що дасть змогу до повноцінного автоматичного обміну інформацією з країнами ЄС про доходи та сплачені податки.

Виникає необхідність більшого контролю за українським капіталом після перетину кордонів Євросоюзу, оскільки він часто веде у юрисдикції з низькою податковою системою, де відбувається ухилення від сплати податків. Операції з будь-якими контрагентами, розташованими в таких юрисдикціях,

прирівнюються до контрольованих операцій. Це дасть змогу в будь-якому випадку дану операцію контролювати.

Саме контроль за трансфертними цінами продемонстрував найбільшу ефективність як інструмент боротьби з офшорами, порівняно з іншими методами. Введений Закон в першу чергу зобов'язує всіх великих платників податків з оборотом від 50 млн. грн. на рік, а також платників податків, що здійснили великі операції, повністю відобразити державній податковій службі всю групу пов'язаних осіб або якщо пов'язані з особою не напряму. Таким чином, всі приховані і явні гравці великого бізнесу будуть зобов'язані дати повний розклад структури своїх активів (підприємств), що знаходяться в і за межами України. За невиконання вимог щодо звітування про трансфертне ціноутворення до винних платників податків застосовуватимуться великі штрафні санкції. Зокрема, пропонується справляти штраф у розмірі: 100 мінімальних заробітних плат за неподання документації проконтрольовані операції; 5% від обсягу контрольованої операції (тобто мінімум 2,5млн. грн.) за неподання первинних документів та неподання звіту. На відміну від України, у деяких країнах вирішили іншим чином спонукати бізнес надавати документи й інформацію з трансфертного ціноутворення. Так, у Росії штраф за неподання такого звіту не перевищує 200 дол. США, а своєчасне надання достовірної документації є підставою для звільнення суб'єкта від штрафних санкцій на майбутнє.

Законопроектом передбачено перехідний період до січня 2018р. для окремих галузей економіки: металургія, хімічна і вугільна промисловість, агропромисловий комплекс. КМУ надається право розширювати перелік товарів, операції з імпорту або експорту яких підпадають під спеціальні спрощені процедури, а також визначати відсотковий діапазон ціни окремо для кожної товарної позиції. Проте це положення не відповідає одному з принципів податкового законодавства – рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, згідно з яким має бути забезпечено однаковий підхід до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу (підпункт 4.1.2 статті 4 розділу I ПК).

Висновки. Без змін законодавства закон про трансфертне ціноутворення ефективно працювати не буде. Юридична невизначеність призведе до довільного тлумачення закону як органами державної влади, так і суб'єктами господарювання, створить ризики недотримання прав громадян та юридичних осіб. Як наслідок, можна очікувати чергових невідповідностей і правових колізій, а також змін законодавства в авральному режимі. Але деякі суб'єкти – потенційні учасники зазначеного податкового контролю вже почали підготовку. Вони змінюють контракти, обмежуючи їх сумою до 50 млн. грн. та переглядають коло своїх вітчизняних та зарубіжних контрагентів.

Є позитивні сторони даного нововведення в тому, що це дає змогу бізнесу самостійно проаналізувати свою цінову політику між пов'язаними особами, зробити висновок про те, чи відповідають ціни між пов'язаними особами ринковим, і або самостійно скоригувати своє податкове зобов'язання, або просто довести Міністерству доходів, що його ціни відповідають ринковим в вигляді звітності про трансфертне ціноутворення, яке податківці перевіряють. До вве-

дення Закону про трансфертне ціноутворення було зовсім інакше. Згідно із законодавством, що набрало чинності з 1 січня 2013 року (йдеться про ст.39 Податкового кодексу), на бізнес така вимога не покладається. Тобто фактично працівники Міністерства могли на свій розсуд, об'єктивно не знаючи всього комерційного підґрунтя тієї чи іншої угоди, винести судження про відповідність або невідповідність ринкової ціни, зробити податкові донарахування і провести перевірки, щоб з'ясувати правду.

Закон дає визначення трансфертного ціноутворення, встановлює механізми податкового контролю за трансферним ціноутворенням, визначає операції, що підлягають контролю, та методи визначення ціни в контрольованих угодах, а також дає право крупним платникам податків на попереднє взаємне узгодження цін у контрольованих операціях з центральним органом державної податкової служби на певний термін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 – VI із змінами і доповненнями в редакції від 15.08.2012 / Верховна Рада України – Електронний ресурс / Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення" від 04.07.2013 № 408-VII/ Верховна Рада України – Електронний ресурс / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/408-18>
3. Т.Тищук, О.Іванов. Аналітична записка "Державне регулювання трансфертного ціноутворення в Україні як засіб протидії впливу капіталу". / Відділ макроекономічного прогнозування та досліджень тіньової економіки – Електронний ресурс / Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/739/>
4. А. Стеблевський. Трансфертне ціноутворення: проблеми та перспективи – Електронний ресурс / Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/246596>
5. Н.М.Богацька, О.Г.Малогоулко. Суть трансфертного ціноутворення та його функції /Режим доступу:<http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=8273>
7. О.Клименко. Закон про трансфертне ціноутворення – ефективний інструмент протидії виведенню капіталів Електронний ресурс / Режим доступу:<http://news.yurist-online.com/news/kmu/33731/>